

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

8 päivänä syyskuuta 2016¹

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Belgian, Saksan, Ranskan ja Alankomaiden hietakatkaravun markkinat — Päätös, jossa todetaan SEUT 101 artiklan rikkominen — Hintojen vahvistaminen ja myyntimäärien jakaminen — Selvitysaineiston tutkittavaksi ottaminen — Puhelinkeskustelujen salaisten äänitallenteiden käyttäminen todisteina — Maksukyvyn arvioiminen — Täysi harkintavalta

Asiassa T-54/14,

Goldfish BV, kotipaikka Zoutkamp (Alankomaat),

Heiploeg BV, kotipaikka Zoutkamp,

Heiploeg Beheer BV, kotipaikka Zoutkamp, ja

Heiploeg Holding BV, kotipaikka Zoutkamp,

edustajinaan asianajajat P. Glazener ja B. Winters,

kantajina,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi F. Ronkes Agerbeek ja P. Van Nuffel, sittemmin Van Nuffel ja H. van Vliet,

vastaajana,

jossa on kyse SEUT 263 artiklaan perustuvasta kanteesta, jolla vaaditaan yhtäältä SEUT 101 artiklan soveltamismenettelystä 27.11.2013 annetun komission päätöksen C(2013) 8286 final (asia AT.39633 – Katkaravut) kumoamista siltä osin kuin se koskee kantajia, ja toisaalta kantajille määrättyjen sakkojen määrän alentamista,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto)

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. Berardis sekä tuomarit O. Czúcz ja A. Popescu (esittelevä tuomari),

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon asian käsittelyn kirjallisessa vaiheessa ja 10.12.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

¹ — Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

- 1 Goldfish BV, Heiploeg BV, Heiploeg Beheer BV ja Heiploeg Holding BV (jäljempänä yhdessä kantajat tai Heiploeg) kuuluvat konserniin, jonka pääasiallisena toimintana on katkarapujen, simpukoiden ja äyriäisten kauppa.
- 2 Tämän asian kohteena oleva tuote on hietakatkarapu (crangon crangon), joka on katkarapulaji, jota saadaan Pohjanmerestä. Suurin osa saaliista puretaan Tanskassa, Saksassa ja Alankomaissa. Katkarapujen ostamiseen erikoistuneet elinkeinonharjoittajat ostavat suoraan kyseisen saaliin (contract fishing) tai se ostetaan Alankomaissa huutokaupoissa (free fishing).
- 3 Tämän jälkeen elinkeinonharjoittajat jalostavat ja käsittelevät hietakatkaravut ja muun muassa kuorivat, pakastavat ja pakkaavat ne. Kyseiset elinkeinonharjoittajat tarjoavat ihmisten käyttöön tarkoitettuja hietakatkarapuja – kuorittuina tai kuorimattomina, pakastettuina tai pakastamattomina – niiden vähittäiskauppiaille, joita ovat esimerkiksi valintamyymälät, meren antimia myyvät tukkukauppiaat, elintarviketehtaat ja ravintolat.
- 4 Nederlandse Mededingingsautoriteit (Alankomaiden kilpailuviranomainen, jäljempänä NMa) teki 14.1.2003 päätöksen Alankomaiden kansallisen kilpailulainsäädännön ja SEUT 101 artiklan perusteella useita sellaisia yrityksiä ja yritysten yhteenliittymiä vastaan, jotka toimivat hietakatkaraputeollisuudessa. Kyseinen päätös koski vähimmäishintasopimuksia ja tuotantorajoituksia vuoden 1998 tammikuun ja vuoden 2000 tammikuun välillä sekä uusien elinkeinonharjoittajien pääsyn epäämistä alankomaalaisiin huutokauppoihin katkarapujen myymiseksi vuoden 1999 loka- ja marraskuussa. Sakkoja määrättiin Heiploeg BV:lle, Goldfishille, Klaas Puul & Zoon BV:lle ja L. Kok International Seafood BV:lle.
- 5 Useiden pienten elinkeinonharjoittajien, joihin kuului L. Kok International Seafood, sakot kumottiin hallinnollisessa muutoksenhakumenettelyssä 28.12.2004, kun taas Heiploeg BV:lle, Goldfishille ja Klaas Puul & Zoonille määrättyjä sakkoja alennettiin. Muilta osin NMa:n päätös pääosin pysytettiin Rechtbank Rotterdamin (Rotterdamin tuomioistuin, Alankomaat) ja College van Beroep voor het bedrijfslevenin (talouseläntalan asioita käsittelevä ylempi hallintotuomioistuin, Alankomaat, jäljempänä College van Beroep) antamilla ratkaisuilla.
- 6 Klaas Puul BV, Klaas Puul Beheer BV ja Klaas Puul Holding BV (jäljempänä yhdessä Klaas Puul), jotka tuottivat ja pitivät kaupan erityyppisiä meren antimia, ilmoittivat 13.1.2009 Euroopan komissiolle aikomuksestaan pyytää immuniteettia sakoista, jotka liittyivät hietakatkaraputeollisuuden kartellin olemassaoloon. Komissio myönsi tämän jälkeen sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun Euroopan komission tiedonannon (EUVL 2006, C 298, s. 17, jäljempänä vuoden 2006 yhteistyötiedonanto) 15 kohdassa tarkoitetun ”merkinnän” Klaas Puulille 26.1.2009 saakka, jotta tämä voisi kerätä riittävät tiedot ja todisteet.
- 7 Vuoden 2006 yhteistyötiedonannon mukaisesti Klaas Puul esitti komissiolle 26.1.2009 pyynnön sakoista vapauttamiseksi tai niiden lieventämiseksi, mikä sille myönnettiin ehdollisena 17.3.2009.
- 8 Komissio suoritti 24., 25. ja 26.3.2009 [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EUVL 2003, L 1, s. 1) 20 artiklan 4 kohdan ja 21 artiklan mukaisesti tarkastuksia toimitiloissa ja

yksityisasunnoissa Belgiassa, Tanskassa, Saksassa ja Alankomaissa. Komissio esitti useita tiedonsaantipyynnöjä 3.8.2009 ja 9.3.2012 välisenä aikana. Klaas Puul jatkoi yhteistyötään komission kanssa toimittamalla tälle tietoja, asiakirjoja ja selityksiä.

- 9 Komissio teki 12.7.2012 päätöksen aloittaa menettely Heiploegia, Holding L.J.M:ää, Kok BV:tä, Kok International Seafoodia (jäljempänä yhdessä Kok Seafood), Klaas Puulia ja Stührk Delikatessen Import GmbH & Co. KG:tä (jäljempänä Stührk) vastaan. Komissio antoi samana päivänä edellä mainituille yhtiöille väitetiedoksiannon.
- 10 Kaikki väitetiedoksiannon adressaatit pyysivät tämän jälkeen DVD:tä, joka sisälsi komission asiakirja-aineiston asiakirjat, joihin oli mahdollista tutustua, ja saivat sellaisen. Yksinomaan Heiploeg tutustui asiakirjoihin ja lausuntoihin, joihin saattoi tutustua komission toimitiloissa. Muut väitetiedoksiannon adressaatit eivät halunneet tutustua niihin. Kaikki väitetiedoksiannon adressaatit esittivät kirjallisia huomautuksia ja niitä kuultiin 7.2.2013 pidetyssä kuulemistilaisuudessa.
- 11 Komissio teki 27.11.2013 päätöksen C(2013) 8286 final SEUT 101 artiklan soveltamismenettelystä (asia AT.39633 – Katkaravut) (jäljempänä riidanalainen päätös).

Riidanalainen päätös

- 12 Komissio totesi riidanalaisella päätöksellä, että Heiploeg, Klaas Puul, Kok Seafood ja Stührk, jotka ovat hietakatkarapualalla toimivia yhtiöitä, olivat vuoden 2000 kesäkuun ja vuoden 2009 tammikuun välisellä ajanjaksolla osallistuneet erilaisiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin ja vaihtaneet arkaluonteisia tietoja, mikä oli johtanut SEUT 101 artiklan 1 kohdan rikkomiseen.
- 13 Riidanalaisen päätöksen kohteena olevat markkinat olivat hietakatkarapujen markkinat. Komissio totesi, että kyseisiä katkarapuja toimitettiin kuluttajille lähinnä viidessä jäsenvaltiossa eli Belgiassa, Tanskassa, Saksassa, Ranskassa ja Alankomaissa. Belgia edusti noin 50 prosenttia hietakatkarapujen kokonaiskulutuksesta, Saksa 25 prosenttia ja Alankomaat suurinta jäljelle jäävää kulutusta. Hietakatkarapujen kaksi suurinta kauppiasta Euroopan unionissa olivat Heiploeg ja Klaas Puul.
- 14 Riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettu kartelli koski SEUT 101 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävää, jatkettua ja monitahoista rikkomista. Komissio totesi, että kyseinen kartelli muodostui hintasopimuksista, yhdenmukaistetuista menettelytavoista ja arkaluonteisten tietojen vaihtamisesta hietakatkarapujen toimittajien välillä. Riidanalaisen päätöksen mukaan kyseisen kartellin tavoitteena oli vaikuttaa yhdessä hietakatkarapujen hintatasoihin, rajoittaa kilpailua ja vakauttaa markkinat.
- 15 Riidanalaisessa päätöksessä kartellin todetaan toimineen yhtiöiden kahdenvälisen yhdenpidon perusteella. Asianomaisilla yhtiöillä ja erityisesti Heiploegilla ja Klaas Puulilla oli jo pitkään ollut säännöllistä yhteydenpitoa, jonka tarkoituksena oli keskustella niiden liiketoimista. Heiploeg ja Klaas Puul olivat muun muassa paljastaneet ja koordinoineet käyttäytymisensä markkinoilla ja ne olivat vaihtaneet arkaluonteisia kaupallisia tietoja. Kyseiset kaksi yhtiötä olivat täsmällisemmin sanottuna tehneet sopimuksia hinnoista, jotka niiden toimittajille oli maksettava, hinnoista, jotka eri asiakkailta oli laskutettava, sekä näiden asiakkaiden jakamisesta.
- 16 Komissio totesi, että Stührk oli niin ikään tehnyt sopimuksia hintojen vahvistamisesta Heiploegin kanssa ja se oli avoimesti välttänyt kilpailemasta Heiploegin ja Klaas Puulin kanssa. Riidanalaisessa päätöksessä todettiin lopuksi, että Kok Seafood oli tehnyt Heiploegin kanssa pitkäaikaisen sopimuksen, jonka tarkoituksena oli sen katkarapujen myynti Heiploegille hintaan, joka oli vahvistettu sen jälleenmyyntihinnan mukaan, jonka Heiploeg saattoi saada. Kyseisellä sopimuksella pyrittiin muun muassa siihen, ettei Kok Seafoodista tulisi kilpailijaa hietakatkarapumarkkinoilla.

- 17 Nämä toteamukset perustuvat muun muassa Klaas Puulin lausuntoihin, jotka se antoi sakoista vapauttamiseksi tai niiden lieventämiseksi, sekä kyseisten lausuntojen tueksi liitettyihin asiakirjatodisteisiin, komission yllätystarkastusten aikana yrityksistä löytämiin asiakirjoihin (edellä 8 kohta), joihin kuului K:n nauhoittamia puhelinkeskustelujen äänitallenteita ja Kok Seafoodin tiloista löytyneitä käsinkirjoitettuja muistiinpanoja puhelinkeskusteluista, sekä tiedonsaantipyyntöihin annettuihin vastauksiin ja Stührkin antamiin vahvistuksiin.
- 18 Riidanalaisessa päätöksessä katsottiin edellä 17 kohdassa mainittujen seikkojen perusteella, että nämä erilaiset ja monitahoiset järjestelyt eri yhtiöiden välillä olivat markkinoiden koordinoimistoimintaa, johon kuului SEUT 101 artiklassa tarkoitettuja kilpailunvastaisia sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja.
- 19 Heiploegia koskevien kartellien katsottiin muodostaneen yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun rikkomisen, joka jatkui 21.6.2000–13.1.2009 (jäljempänä kyseinen ajanjakso). Heiploeg Holdingin katsottiin kuitenkin olevan vastuussa yksinomaan kahden vuoden ja yhdentoista kuukauden pituiselta ajanjaksolta 3.2.2006 lähtien.
- 20 Sakon määrän laskemiseksi komissio sovelsi riidanalaisessa päätöksessä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä suuntaviivat) säännöksiä. Heiploegin osalta komissio määrittäi sakon perusmäärän ottaen huomioon myynnin arvon vuosien 2000/2001–2007/2008 tilikausilta (80–90 miljoonaa euroa) rikkomisen vakavuuden mukaan (16 %) kerrottuna yrityksen osallistumisvuosien määrällä (8,5 Heiploegin ja 2,91 Heiploeg Holdingin osalta). Komissio lisäsi tämän jälkeen 16 prosentin lisämäärän suuntaviivojen 25 kohdan perusteella. Nämä laskelmat johtivat määrättävän sakon perusmäärään, joka oli 124 596 000 euroa (Heiploeg Holdingin sakko mukaan lukien).
- 21 Asian erityisolosuhteiden vuoksi ja suuntaviivojen 37 kohdan nojalla Heiploegille määrättyä sakkoa alennettiin 75 prosenttia, jotta voitiin huomioida kartellin kohteena olevan tuotteen myynnin arvon suhde kokonaisliikevaihtoon sekä osallistujien yksittäisen osallistumisen väliset erot. Tämän mukauttamisen jälkeen sakon määrä oli 31 149 000 euroa (Heiploeg Holdingin sakko mukaan lukien).
- 22 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan, jonka mukaan sakon määrä ei saa ylittää kymmentä prosenttia komission päätöstä edeltävän vuoden kokonaisliikevaihdosta, mukaisesti sakon määräksi vahvistettiin 27 082 000 euroa (Heiploeg Holdingin sakko mukaan lukien).
- 23 Komissio hylkäsi lopuksi Heiploegin suuntaviivojen 35 kohdan perusteella esittämän vaatimuksen sakon määrän alentamisesta sen maksukyvyttömyyden vuoksi.
- 24 Riidanalaisen päätöksen päätösosassa todetaan seuraavaa:

”1 artikla

Seuraavat yritykset ovat rikkoneen SEUT 101 artiklan 1 kohtaa osallistumalla mainittuina ajanjaksoina sellaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen hietakatkaraputeollisuudessa Euroopan unionissa, joka muodostui myynti- ja tai ostohintojen vahvistamisesta sekä hintoja, asiakkaita ja määriä koskevien arkaluonteisten kaupallisten tietojen vaihtamisesta ja joidenkin niiden osalta myös markkinoiden ja asiakkaiden jakamisesta:

- a) Heiploeg 21.6.2000–13.1.2009
- b) Klaas Puul 21.6.2000–13.1.2009
- c) Stührk 14.3.2003–5.11.2007

d) Kok Seafood 11.2.2005–13.1.2009.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitetuista rikkomisista määrätään seuraavat sakot:

a) Heiploeg BV,

Goldfish BV ja

Heiploeg Beheer BV

yhteisvastuullisesti 14 262 000 [euroa]

Heiploeg BV,

Goldfish BV,

Heiploeg Beheer BV ja

Heiploeg Holding BV

yhteisvastuullisesti 12 820 000 [euroa]

b) Klaas Puul BV,

Klaas Puul Beheer BV ja

Klaas Puul Holding BV

yhteisvastuullisesti 0 [euroa]

c) Stührk Delikatessen Import GmbH & Co. KG 1 132 000 [euroa]

d) L. Kok International Seafood BV ja

Holding L. J. M. Kok BV

yhteisvastuullisesti 502 000 [euroa]

– –”

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

- 25 Kantajat nostivat nyt käsiteltävänä olevan kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 23.1.2014 jättämällänsä kannekirjelmällä.
- 26 Kantajat ilmoittivat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 27.5.2014 jättämässään vastauskirjelmässä kyseiselle tuomioistuimelle, että Rechtbank Noord-Nederland (Pohjois-Alankomaiden tuomioistuin) oli asettanut ne konkurssiin 28.1.2014.
- 27 Unionin yleiseen tuomioistuimeen 23.3.2015 jättämällänsä asiakirjalla kantajat pyysivät kyseiseltä tuomioistuimelta etusijan antamista asian käsittelylle.

- 28 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) päätti aloittaa käsittelyn suullisen vaiheen hyväksymättä kantajien esittämää pyyntöä etusijan antamisesta asian käsittelylle.
- 29 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 10.12.2015 pidetyssä istunnossa, jonka kuluessa päätettiin kehottaa kantajia toimittamaan unionin yleiselle tuomioistuimelle istunnon jälkeen tietoja niiden eri omaisuusserien myynnin arvosta ja yritysten toiminnan jatkamisesta niiden konkurssin jälkeen. Asianosaiset vastasivat pyyntöön asetetussa määräajassa.
- 30 Asian käsittelyn suullinen vaihe päätettiin 18.1.2016.
- 31 Kantajat vaativat, että unionin yleinen tuomioistuin
- kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osittain
 - poistaa niille määrätyn sakon tai ainakin alentaa sen määrää
 - toteuttaa tarpeellisiksi katsomansa toimenpiteet
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 32 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin
- hylkää kanteen
 - velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 33 Suullisessa käsittelyssä kantajat totesivat vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen, että kannekirjelmän kolmas vaatimus ei ollut itsenäinen vaatimus ja että tämän vuoksi ne eivät vaatisi unionin yleistä tuomioistuinta lausumaan siitä, mikä merkittiin suullisen käsittelyn pöytäkirjaan.

Oikeudellinen arviointi

- 34 Kanteensa tueksi kantajat esittävät kolme kanneperustetta, joista ensimmäinen perustuu lähinnä SEUT 101 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan rikkomiseen, mihin syyllistyttiin, koska komissio käytti todisteena SEUT 101 artiklan rikkomisesta salaa nauhoitettuja äänitallenteita, toinen SEUT 101 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan rikkomiseen, mihin syyllistyttiin, koska komissio käytti todisteena SEUT 101 artiklan rikkomisesta salaa nauhoitettuja äänitallenteita koskevia muistiinpanoja, ja kolmas siihen, että komissio kieltäytyi virheellisesti ottamasta huomioon suuntaviivojen 35 kohdassa tarkoitettua kantajien maksukyvyttömyyttä.
- 35 Koska ensimmäisessä ja toisessa kanneperusteessa nousee esiin toisiinsa liittyviä kysymyksiä, niitä on tarkasteltava yhdessä.

Ensimmäinen ja toinen kanneperuste, jotka koskevat SEUT 101 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan rikkomista, mihin syyllistyttiin, koska komissio käytti salaa nauhoitettuja äänitallenteita ja kyseisiä tallenteita koskevia muistiinpanoja

- 36 Ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä kantajat väittävät, että puhelinkeskustelujen salaiset äänitallenteet ovat lainvastainen todiste SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi, minkä vuoksi – kyseisen määräyksen sekä asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan noudattamiseksi – komission ei olisi pitänyt käyttää tällaisia äänitallenteita todisteina riidanalaisessa päätöksessä.
- 37 Toisen kanneperusteen yhteydessä kantajat väittävät, että puhelinkeskustelujen salaisia äänitallenteita koskevat muistiinpanot, joihin komissio tukeutui riidanalaisessa päätöksessä, eivät ole kovin luotettavia, joten niiden käyttö todisteena riidanalaisessa päätöksessä rikkoo niin ikään SEUT 101 artiklaa ja asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa.
- 38 Kantajien esittämät väitteet huomioiden unionin yleistä tuomioistuinta pyydetään ensinnäkin tutkimaan sitä, millä edellytyksin puhelinkeskustelujen salaiset äänitallenteet ja niitä koskevat muistiinpanot voidaan hyväksyä todisteina SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi.
- 39 Jos katsotaan, että komissio saattoi turvautua tällaisiin todisteisiin käsiteltävässä asiassa, on toiseksi tutkittava kantajien argumentteja, jotka liittyvät kyseisiä puhelinkeskusteluja koskevien muistiinpanojen uskottavuuteen, sen selvittämiseksi, kyseenalaistetaanko niillä se, että komissio noudattaa asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan ensimmäistä virkettä, jonka mukaan sillä on SEUT 101 artiklan rikkomista koskeva todistustaakka.

Puhelinkeskustelujen salaisten äänitallenteiden ja niitä koskevien muistiinpanojen käytön laillisuus SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi

- 40 Riidanalaisen päätöksen 262–268 perustelukappaleessa vastauksena kantajien hallinnollisessa menettelyssä esittämiin argumentteihin, joiden mukaan kyseisiä äänitallenteita ei voida ottaa tutkittaviksi, komissio väittää lähinnä, että ne on nauhoitettu Alankomaissa, missä ne eivät kuulu rangaistaviin tekoihin, että vaikka yksityiset osapuolet olisivat saaneet kyseiset todisteet lainvastaisesti, unionin tuomioistuinten ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioiden se voisi käyttää niitä, että se itse tai kansalliset viranomaiset eivät olleet kyseisten tallenteiden taustalla ja että yrityksellä, jonka toimitiloista tallenteet löydettiin, ei ollut intressiä toimittaa sille kyseisiä vastaan puhuvia todisteita.
- 41 Kantajien mukaan puhelinkeskustelujen tallentaminen salaa on ensinnäkin rikkomus useimmissa jäsenvaltioissa, minkä vuoksi se on lainvastainen todiste SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi, toiseksi puhelinkeskustelujen salaisten äänitallenteiden käyttöä todisteena ei voida oikeuttaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöllä, kyseistä käyttöä ei kolmanneksi voida myöskään oikeuttaa unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännöllä ja neljänneksi Alankomaiden oikeudessa ei sallita puhelinkeskustelujen salaisten äänitallenteiden käyttämistä kilpailuoikeudessa.
- 42 Tästä on muistutettava, että unionin oikeudessa vallitseva periaate on vapaan todistusharkinnan periaate, josta seuraa yhtäältä, että kun todiste on saatu säännönmukaisesti, sen tutkittavaksi ottamista ei voida riitauttaa unionin yleisessä tuomioistuimessa, ja toisaalta, että ainoa merkityksellinen kriteeri säännönmukaisesti esitettyjen todisteiden todistusvoiman arvioimiseksi on niiden uskottavuus (tuomio 19.12.2013, Siemens v. komissio, C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:866, 128 kohta).

- 43 Koska todisteen käsitettä koskevaa unionin säännöstöä ei ole olemassa, kaikki todistuskeinot, jotka sallitaan jäsenvaltioiden prosessilainsäädännöissä samankaltaisissa menettelyissä, ovat lähtökohtaisesti hyväksyttäviä (tuomio 23.3.2000, Met-Trans ja Sagpol, C-310/98 ja C-406/98, EU:C:2000:154, 29 kohta).
- 44 Tietyt todisteet voidaan kuitenkin poistaa asiakirja-aineistosta, jos on muun muassa epäilyjä sekä kyseessä olevan asiakirjan varsinaisesta luonteesta että siitä, onko siihen vedonnut saanut sen laillisin keinoin (ks. vastaavasti tuomio 17.12.1981, Ludwigshafener Walzmühle Erling ym. v. neuvosto ja komissio, 197/80–200/80, 243/80, 245/80 ja 247/80, EU:C:1981:311, 16 kohta). Tällainen poissulkeminen ei kuitenkaan ole automaattista, koska unionin tuomioistuimet ovat joskus suostuneet ottamaan huomioon asiakirjat, joiden osalta ei ole osoitettu, että ne on hankittu laillisin keinoin (ks. vastaavasti tuomio 8.7.2008, Franchet ja Byk v. komissio, T-48/05, EU:T:2008:257, 78 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 On lisäksi todettava, että riitautettujen todisteiden laillisuuden tutkiminen ei saa johtaa toimielimillä olevan sen velvollisuuden huomiotta jättämiseen, joka koskee kantajien perusoikeuksien kunnioittamista.
- 46 Kuten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, perusoikeuksien kunnioittaminen on unionin säädösten laillisuuden edellytys eikä unionissa voida hyväksyä toimia, jotka ovat ristiriidassa perusoikeuksien kunnioittamisen kanssa (ks. tuomio 3.9.2008, Kadi ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto ja komissio, C-402/05 P et C-415/05 P, EU:C:2008:461, 284 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 12.12.2012, Almamet v. komissio, T-410/09, ei julkaistu, EU:T:2012:676, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 47 Unionin oikeudessa ei siten voida hyväksyä todisteita, jotka on hankittu jättäen kokonaan noudattamatta menettelyä, josta niiden hankkimisen osalta on säädetty ja jolla pyritään suojelemaan asianomaisten perusoikeuksia. Tämän menettelyn noudattamista on siten pidettävä SEUT 263 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna olennaisena menettelymääräyksenä. Oikeuskäytännön mukaan olennaisen menettelymääräyksen rikkomisesta aiheutuu seurauksia riippumatta siitä, onko tästä rikkomisesta aiheutunut vahinkoa siihen vetoavalle (ks. vastaavasti tuomio 6.4.2000, komissio v. ICI, C-286/95 P, EU:C:2000:188, 42 ja 52 kohta ja tuomio 12.12.2012, Almamet v. komissio, T-410/09, ei julkaistu, EU:T:2012:676, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 48 Lissabonin sopimuksen voimaantulosta lähtien on lisäksi otettava huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirja, jolla on SEU 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan ”sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla”.
- 49 Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa täsmennetään, että siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa, joka allekirjoitettiin Roomassa 4.11.1950 (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus), taattuina oikeuksina, niiden merkitys ja kattavuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Näiden taattujen oikeuksien merkitystä ja ulottuvuutta ei kyseisen määräyksen selityksen mukaan määritellä ainoastaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen sanamuodossa vaan myös muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä (tuomio 22.12.2010, DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, 35 kohta).
- 50 Käsiteltävässä asiassa on todettava, että kun otetaan huomioon riidanalaisten todisteiden eli yksityishenkilöiden välisten puhelinkeskustelujen äänitallenteiden luonne, on muistutettava, että perusoikeuskirjan 7 artikla, joka koskee oikeutta yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen, sisältää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleessa taattuina oikeuksina vastaavat oikeudet. Perusoikeuskirjan 7 artiklalle on näin ollen annettava sama merkitys ja sama ulottuvuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kohdalle, sellaisena kuin Euroopan

ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä on sitä tulkittu (ks. vastaavasti tuomio 5.10.2010, McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53 kohta ja tuomio 15.11.2011, Dereci ym., C-256/11, EU:C:2011:734, 70 kohta).

- 51 Koska puhelujen kuuntelulla puututaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleessa taatun oikeuden käyttämiseen (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 6.9.1978, Klass ym. v. Saksa, CE:ECHR:1978:0906JUD000502971, 41 kohta; Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 2.8.1984, Malone v. Yhdistynyt kuningaskunta, CE:ECHR:1984:0802JUD000869179, 64 kohta; Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.4.1990, Kruslin v. Ranska CE:ECHR:1990:0424JUD001180185, 26 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 29.6.2006, Weber ja Saravia v. Saksa, CE:ECHR:2006:0629DEC005493400, 79 kohta), niillä rajoitetaan myös perusoikeuskirjan 7 artiklassa vahvistetun vastaavan oikeuden käyttämistä.
- 52 On myös palautettava mieleen, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa. Saman artiklan toisen kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu.
- 53 Perusoikeuskirjan 47 artiklaan liittyvien selitysten, jotka on SEU 6 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ja perusoikeuskirjan 52 artiklan 7 kohdan mukaan otettava huomioon perusoikeuskirjan tulkinnassa, mukaan perusoikeuskirjan kyseinen artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta.
- 54 Tästä on todettava, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut kysymyksessä, joka koski sitä, evätäänkö rikosoikeudellisessa asiayhteydessä lainvastaisesti hankitulla todisteella syytetyltä oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja rikotaanko sillä ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa, seuraavaa (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 26.4.2007, Popescu v. Romania, CE:ECHR:2007:0426JUD007152501, 106 kohta):
- ”Vaikka [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] 6 artiklassa taataan oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, siinä ei kuitenkaan säännellä todisteiden tutkittavaksi ottamista, joka kuuluu ensisijaisesti kansallisen oikeuden soveltamisalaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei näin ollen voi sulkea pois sellaisen todisteen tutkittavaksi ottamista, joka on saatu kansallisen lainsäädännön vaatimuksia noudattamatta – – Euroopan ihmisoikeustuomioistuin palauttaa lisäksi mieleen, että sillä on jo ollut tilaisuus todeta, että lainvastaisen äänitallenteen käyttäminen erityisesti ainoana todisteena ei sinänsä ole [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] 6 artiklan [1 kappaleessa] vahvistettujen kohtuusperiaatteiden vastaista edes tilanteessa, jossa kyseinen todiste on saatu [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] ja erityisesti [sen 8 artiklan] vaatimusten vastaisesti – –”
- 55 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella on niin ikään ollut tilaisuus täsmentää, että oli tutkittava, oliko lainvastaisesti saadun äänitallenteen käyttäminen todisteena vienyt kantajalta mahdollisuuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oliko puolustautumisoikeuksia noudatettu, muun muassa selvittämällä, oliko kantajalla ollut mahdollisuus riitauttaa kyseisen äänitallenteen aitous ja hyödyntäminen. Se otti niin ikään huomioon kysymyksen siitä, oliko kyseinen äänitallenne ollut ainoa todiste, joka oli hyväksytty tuomion perustelemiseksi (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 12.7.1988, Schenk v. Sveitsi, CE:ECHR:1988:0712JUD001086284, 48 kohta).
- 56 Edellä mainittu oikeuskäytäntö huomioiden on selvítettävä, käyttikö komissio oikeutetusti asianomaisia äänitallenteita todisteina riidanalaisessa päätöksessä.

- 57 Käsiteltävässä asiassa on todettava ensinnäkin, että komissio sai riidanalaiset äänitallenteet suorittaessaan tarkastuksen kartellissa mukana olleen yrityksen eli Kok Seafoodin toimitiloissa asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan mukaisesti.
- 58 On siis korostettava komission tavoin, että yhtäältä komissio tai muu viranomainen ei nauhoittanut kyseisiä tallenteita, vaan ne nauhoitti yksityinen osapuoli, joka osallistui kyseisiin keskusteluihin, ja toisaalta, että komissio sai kyseiset todisteet laillisesti, sillä kantajat eivät ole riitauttaneet sen tarkastuksen laillisuutta, jonka kuluessa ne hankittiin.
- 59 Tästä on palautettava mieleen, että edellä 42–47 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö huomioiden todisteet, jotka komissio on saanut säännönmukaisesti, voidaan lähtökohtaisesti ottaa tutkittavaksi kilpailuoikeuden rikkomista koskevassa tutkimuksessa.
- 60 Käsiteltävässä asiassa nousee kuitenkin esiin kysymys siitä, voiko komissio käyttää säännönmukaisesti hankkimiaan todisteita, vaikka kolmas on ne mahdollisesti lainvastaisesti alun perin hankkinut esimerkiksi loukkaamalla sen henkilön yksityiselämän kunnioittamista koskevaa oikeutta, joka oli riidanalaisten äänitallenteiden kohteena.
- 61 Kantajien mukaan on erityisesti niin, että kilpailijan työntekijä nauhoitti kyseiset tallenteet Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa vahvistetun yksityiselämän kunnioittamista koskevan oikeuden vastaisesti.
- 62 Tästä on kuitenkin todettava, että edellä 54 ja 55 kohdassa mainitusta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että lainvastaisen äänitteen käyttäminen todisteena ei sellaisenaan ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa vahvistettujen kohtuusperiaatteiden vastaista edes tilanteessa, jossa kyseinen todiste on saatu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan vaatimusten vastaisesti, kun asianomaiselta kantajalta ei yhtäältä evätä oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin eikä sen puolustautumisoikeuksia ja kun toisaalta kyseinen seikka ei ollut ainoa hyväksytty todiste tuomion perustelemiseksi.
- 63 Käsiteltävässä asiassa on todettava – kuten riidanalaisen päätöksen 37 perustelukappaleesta ilmenee –, että komissio antoi hallinnollisen menettelyn aikana kaikille asianosaisille mahdollisuuden saada tutustua kaikkiin äänitallenteisiin ja niitä koskeviin kirjallisiin muistiinpanoihin, jotka esiintyivät asiakirja-aineistossa. Kantajat eivät myöskään kiistä sitä, että niillä oli tilaisuus kuunnella äänitallenteita, tutustua kirjallisiin muistiinpanoihin ja esittää huomautuksia asiakirja-aineiston kaikista asiakirjoista.
- 64 Kantajat eivät myöskään esitä kirjelmissään muita argumentteja, joiden perusteella voitaisiin epäillä asianomaisen hallinnollisen menettelyn oikeudenmukaista kulkua.
- 65 On lisäksi palautettava mieleen, että riidanalaiset äänitallenteet eivät olleet ainoa komission käyttämä todiste, koska riidanalaisessa päätöksessä esitetty toteamus siitä, että kantajat olivat syyllistyneet SEUT 101 artiklan rikkomiseen, perustui kaikkeen komission hallinnollisen menettelyn kuluessa saamaan selvitykseen.
- 66 Kuten edellä 17 kohdassa todettiin, kyseiset todisteet muodostuivat puhelinkeskustelujen äänitallenteiden ja niitä koskevien muistiinpanojen, jotka löydettiin Kok Seafoodin K:n toimistosta, ohella muun muassa Klaas Puulin antamista lausunnoista ja kyseisten lausuntojen tueksi toimitetuista kirjallisista asiakirjoista sekä muista komission suorittamien tarkastusten yhteydessä selville saaduista seikoista ja Stührkin väitetiedoksiantoon antamasta vastauksesta.
- 67 Vaikka kyseisillä riidanalaisilla äänitallenteilla näin ollen oli tiettyä merkitystä komission päätöksessä määrätä sakko, ne eivät olleet ainoa seikka, jonka vuoksi komissio katsoi kantajien syyllistyneen rikkomiseen, toisin kuin kantajat väittivät.

- 68 Kantajat tyytyvät lisäksi lyhytsanaisesti kiistämään äänitallenteiden uskottavuuden ja väittämään, ettei komissio ottanut riittävästi huomioon sitä yleistä tilannetta ja erityistä kontekstia, jossa ne oli nauhoitettu.
- 69 Tästä on todettava ensiksi, että kantajat eivät ole milloinkaan kiistäneet riidanalaisten äänitallenteiden sisältöä tai aitoutta.
- 70 Toiseksi on todettava, että komissio varmisti asianomaisten äänitallenteiden yhtäpitävyyden muiden asiakirja-aineiston todisteiden kanssa.
- 71 Kolmanneksi on palautettava mieleen, että koska asianomaiset äänitallenteet koskevat kahden kilpailijan välisiä puhelinkeskusteluja, joiden aikana keskustelukumppanit vaihtoivat kaupallisesti arkaluonteisia tietoja hintojaan koskevat tiedot mukaan lukien, kyseessä ovat erityisen pätevät todisteet, kun otetaan huomioon niiden välitön ja suora yhteys asianomaisen tutkimuksen kohteeseen.
- 72 Lopuksi on todettava komission tavoin, että kyseiset äänitallenteet aiheuttivat myös vahinkoa ne nauhoittaneelle yritykselle eli Kok Seafoodille, joka pyrki estämään niiden käytön todisteina. Tätä näkemystä ei kumota kantajien argumenteilla, jotka toistettiin suullisessa käsittelyssä ja joiden mukaan Kok Seafood nauhoitti kyseiset tallenteet käyttääkseen niitä kilpailuviranomaisessa joko kantajien vahingoksi tai mahdollisen sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan pyynnön tueksi. Tästä on riittävää todeta, että sen lisäksi, että viimeksi mainitut eivät esittäneet sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaa pyyntöä, kantajat eivät ole esittäneet minkäänlaisia todisteita osoittaakseen, että Kok Seafoodilla oli tällaisia aikomuksia.
- 73 Edellä esitetty huomioiden on todettava, että vaikka katsottaisiin, että kantajien kanssa kilpailevat yritykset nahoittivat asianomaiset äänitallenteet lainvastaisesti, komissio käytti niitä oikeutetusti riidanalaisessa päätöksessä todisteina SEUT 101 artiklan rikkomisesta toisin kuin kantajat väittävät.
- 74 Kantajien esittämiä muita väitteitä, jotka koskevat riidanalaisten äänitallenteiden tutkittavaksi ottamista todisteina, ei myöskään voida hyväksyä.
- 75 Erityisesti augmentaiteista, joiden mukaan puhelinkeskustelujen salainen tallentaminen on rikkomus useissa jäsenvaltioissa, minkä vuoksi se on lainvastainen todiste SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi, on todettava, että kantajat eivät tue millään tavoin väitettään, jonka mukaan vastaavien puhelinkeskustelujen käyttäminen todisteena menettelyssä, jolla pyritään kilpailuoikeuden rikkomisen osoittamiseen, olisi kiellettyä useiden jäsenvaltioiden oikeudessa. Kantajat nimittäin esittävät vastauksessaan vain yhden konkreettisen esimerkin. Kyseessä on Ranskan Cour de Cassationin (muutoksenhakutuomioistuim) (Cour de cassation, täysistunto, 7.1.2011, 09-14.316 09-14.667, julkaistu tiedotteessa) antama tuomio, jolla tämä katsoi, ettei puhelinkeskustelujen salaisia äänitallenteita voitu käyttää todisteina menettelyssä, jossa todettiin kilpailuoikeuden rikkominen Ranskassa.
- 76 Unionin oikeudessa ei myöskään ole säännöstä, jonka mukaan olisi nimenomaisesti kiellettyä ottaa oikeudenkäyntimenettelyssä huomioon lainvastaisesti – esimerkiksi perusoikeuksia loukkaamalla – saatuja todisteita (ks. vastaavasti tuomio 8.7.2008, Franchet ja Byk v. komissio, T-48/05, EU:T:2008:257, 75 kohta), ja edellä 42–55 kohdassa mieleen palautetusta oikeuskäytännöstä ilmenee yleisesti, että toisin kuin kantajat väittävät, ei ole olemassa periaatetta, jonka nojalla lainvastaisesti saatuja todisteita ei voitaisi käyttää tutkimuksessa tai oikeudenkäyntimenettelyssä.
- 77 On lisäksi palautettava mieleen, että sitä, miten komissio arvioi todistetta kilpailualaa koskevassa riita-asiassa, säädetään unionin oikeudella. Tästä on todettava, että edellä 42–47 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka vapaan todistusharkinnan periaate vallitsee, perusoikeudet ja unionin oikeuden yleiset periaatteet on otettava huomioon.

- 78 Tässä yhteydessä pitää toki paikkansa, että unionin tuomioistuimet voivat myös saada vaikutteita jäsenvaltioiden oikeudesta. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että olisi sovellettava sen jäsenvaltion oikeutta, jonka todistelusäännöstö on tiukin, varsinkaan siksi, että oletuksena on, että sekä kansallisissa oikeusjärjestelmissä että unionin oikeudessa sovelletaan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistettuja takeita.
- 79 Kun unionin jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä ei voida havaita minkäänlaista vallitsevaa suuntausta tietyistä oikeudellisista kysymyksestä, vapaan todistusharkinnan periaatteen yhdenmukainen tulkinta ja soveltaminen on välttämätöntä, jotta komission kartellien alan menettelyissä tekemät tarkastukset voivat sujua siten, että asianomaisia yrityksiä kohdellaan yhdenvertaisesti. Mikäli näin ei olisi, vaarannettaisiin unionin oikeuden yhtenäisyys, jos nojaututtaisiin jäsenvaltion lainsäädäntöön kuuluviin kansallisen oikeuden sääntöihin tai oikeudellisiin käsitteisiin (ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 14.9.2010, Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals v. komissio, C-550/07 P, EU:C:2010:512, 69–76 kohta).
- 80 On joka tapauksessa hylättävä kantajien argumentti, jonka mukaan on niin, että jos katsotaan, että Alankomaiden oikeutta sovelletaan, siinä kielletään tällaisten tallenteiden käyttö.
- 81 Kantajat väittävät täsmällisemmin, että Rechtbank Rotterdamin antamista kahdesta tuomiosta Nederlandse Autoriteit Consument en Marktin (Alankomaiden kuluttajansuoja- ja markkinaviranomainen, jäljempänä ACM) ja yksityisyritysten välisessä asiassa voidaan päätellä, että kilpailijan nauhoittamia puhelinkeskustelujen salaisia äänitallenteita ei voida käyttää todisteina Alankomaiden oikeudessa (Rechtbank Rotterdam, 13.6.2013, NL:RBROT:2013:CA3079 ja Rechtbank Rotterdam, 11.7.2013, NL:RBROT:2013:5042).
- 82 On kuitenkin todettava – kuten komissio perustellusti palauttaa mieleen –, että käsiteltävässä asiassa on kyse siitä, että komissio löysi laillisia keinoja käyttäen yrityksen salaa nauhoittamia puhelinkeskusteluja, joita se käytti tutkimuksessaan, kun taas Rechtbank Rotterdamin tuomioissa oli kyse siitä, että ACM:lle toimitettiin Openbaar Ministerien (yleinen syyttäjä, Alankomaat) nauhoittamia puhelinkeskusteluja.
- 83 On myös todettava – kuten suullisessa käsittelyssä mainittiin –, että Rechtbank Rotterdamin tuomiot kumottiin kahdella College van Beroepin 9.7.2015 antamalla tuomiolla (College van Beroep voor het bedrijfsleven, 9.7.2015, NL:CBB:2015:192 ja College van Beroep voor het bedrijfsleven, 9.7.2015, NL:CBB:2015:193). Toisin kuin Rechtbank Rotterdam, joka oli kumonnut sakot ja katsonut, ettei ollut osoitettu, miksi kyseiset äänitallenteet oli toimitettu ACM:lle, College van Beroep katsoi, että ACM saattoi käyttää laillisesti tietoja, jotka olivat peräisin yleisen syyttäjän rikostutkinnassa keräämistä äänitallenteista.
- 84 College van Beroep täsmensi muun muassa, että ACM:lle toimitettuja tallenteita voitiin pitää rikosasioita koskevinä tietoina ja että ei ollut olemassa mitään oikeusperustaa, joka edellyttäisi sitä, että yleinen syyttäjä tarkistaa ne ennalta ennen kuin nämä tiedot, jotka tuomioistuimien voi tutkia, toimitetaan ACM:lle. College van Beroep täsmensi, että ainoa edellytys kyseisten äänitallenteiden siirtämiselle oli se, että tämä siirto oli suoritettava yleisen edun mukaisista konkreettisista syistä. College van Beroep katsoi, että kartellien kieltäminen on yleisen edun mukainen konkreettinen tavoite, koska sillä pyritään valtion taloudelliseen hyvinvointiin. College van Beroep täsmensi lopuksi myös, että ACM ei olisi voinut saada tällaisia tietoja erilaisella tai vähemmän tungettelevalla tavalla.
- 85 Edellä esitetty huomioiden on katsottava, että komissio ei ole syylistynyt lainvastaisuuteen, kun se on käyttänyt riidanalaisia puhelintallenteita SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi.
- 86 Sama päätelmä on tehtävä kyseisiä tallenteita koskevista muistiinpanoista, joiden tutkittavaksi ottamisen kantajat niin ikään riitauttavat. Kantajat nimittäin tyytyvät väittämään tästä, että niiden argumentit, jotka koskevat tallenteiden käyttöä, soveltuvat soveltuvien osin kyseisiin muistiinpanoihin.

87 Tässä tilanteessa on niin ikään hylättävä nämä argumentit edellä 42–85 kohdassa esitettyjen toteamusten vuoksi. Kantajien argumentteja, jotka koskevat kyseisten muistiinpanojen uskottavuutta, käsitellään puolestaan jäljempänä 88 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

Puhelinkeskusteluja koskevien muistiinpanojen uskottavuus ja se, noudattiko komissio tämän osalta todistustaakkaa

88 Vastauksena kantajien hallinnollisen menettelyn aikana esittämiin argumentteihin, joiden mukaan puhelinkeskusteluja koskevat muistiinpanot eivät ole uskottavia, komissio väitti riidanalaisen päätöksen 312–334 perustelukappaleessa lähinnä, että koska alkuperäiset äänitallenteet olivat käytettävissä, se tutki huolellisesti kirjallisia muistiinpanoja tallenteet huomioiden. Komissio totesi, että se otti niin ikään huomioon sen, että kirjalliset muistiinpanot eivät välttämättä olleet tarkka jäljennös puhelinkeskusteluista ja että niiden laatija oli joskus lisännyt henkilökohtaisia huomautuksia tai jättänyt pois kohtia, joita hän ei pitänyt riittävän tärkeinä. Se lisäsi, että muistiinpanoja koskevat tulkinnat oli tehty objektiivisesti ja kohtuullisesti ja ne oli tarkistettu asiakirja-aineiston muut seikat huomioiden.

89 Kantajat esittävät lähinnä viisi väitettä kyseenalaistaakseen puhelinkeskusteluja koskevien muistiinpanojen uskottavuuden. Niiden mukaan kyseisiä puhelinkeskusteluja koskeva muistiinpanot ovat ensinnäkin subjektiivisia tulkintoja. Ne väittävät toiseksi, että päivämäärä ja kyseisiin keskusteluihin osallistuneiden henkilöiden luettelo ovat epäselviä. Komissio teki kolmanneksi niiden mukaan virheitä todistustaakan jaossa. Ne väittävät neljänneksi, että komission olisi pitänyt selvittää keskustelujen sisältö lähettämällä tiedonsaantipyynnöjä kyseiset keskustelut nauhoittaneen henkilön eli K:n keskustelukumppaneille, ja viidenneksi, että jos äänitallenteita ja kirjallisia muistiinpanoja ei hyväksytty todisteina, Heipolegia vastaan nostetulta kanteelta putoaa pohja.

90 Tästä on todettava, että asetuksen N:o 1/2003 2 artiklasta sekä vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun kilpailuoikeuden alalla on kyse kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloa koskevasta oikeusriidasta, komission on näytettävä toteamansa rikkomisen toteen ja esitettävä oikeudellisesti riittävä näyttö siitä, että tämän rikkomisen perustana olevat tosiseikat ovat olemassa. Tällöin komission tehtävänä on hankkia riittävän täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, näyttääkseen toteen, että väitetty rikkominen on tapahtunut (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

91 Kun komissio SEUT 81 ja SEUT 82 artiklan rikkomisen toteen näyttääkseen tukeutuu asiakirjatodisteisiin, kyseessä olevien yritysten tehtävänä ei ole pelkästään esittää vaihtoehtoista uskottavaa selitystä komission teorialle, vaan niiden on vedottava siihen, että riidanalaisessa päätöksessä mainitut todisteet olivat riittämättömiä rikkomisen olemassaolon toteennäyttämiseksi. On katsottava, että kun komissio tukeutuu välittömiin todisteisiin, kyseessä olevien yritysten tehtävänä on osoittaa, että komission esittämät todisteet ovat riittämättömiä. Oikeuskäytännössä on jo todettu, että tällainen käännetty todistustaakka ei ole syyttömyysolettaman vastainen (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

92 Kaikkien komission toimittamien todisteiden ei kuitenkaan tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta. Riittää, että toimielimen esittämät todisteet kokonaisvaltaisesti tarkasteltuina täyttävät tämän vaatimuksen (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

93 Seikkoja, jotka komissio esittää päätöksessään todistaakseen, että yritys on rikkonut SEUT 101 artiklan 1 kohtaa, on nimittäin tarkasteltava kokonaisuutena eikä erikseen (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 94 On lisäksi otettava huomioon, että kilpailunvastaiset toimenpiteet toteutetaan vaivihkaa, joten useimmissa tapauksissa kilpailunvastaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja seikoista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa muodostaa näytön kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 95 Kuten edellä 42 kohdassa palautettiin mieliin, ainoa merkityksellinen arviointiperuste vapaasti esitettyjen todisteiden harkinnassa on niiden uskottavuus. Todisteita koskevien yleisten sääntöjen mukaan asiakirjan uskottavuus ja siten myös todistusarvo riippuu sen alkuperästä, laatimisolosuhteista, adressaatista ja sisällön ymmärrettävyydestä ja luotettavuudesta. Suuri merkitys on annettava muun muassa sille, että asiakirja on laadittu siten, että sen yhteys tosiseikkoihin on välitön, tai sille, että sen on laatinut näiden tosiseikkojen välitön todistaja. On lisäksi huomautettava, ettei pelkästään se, että yritykset, jotka ovat pyytäneet vuoden 2006 yhteistyötiedonannon soveltamista, ovat toimittaneet tiedot, kyseenalaista niiden todistusvoimaa (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 96 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden missään säännöksessä tai millään yleisellä periaatteella ei kielletä komissiota tukeutumasta yhtä yritystä vastaan kilpailusääntöjen rikkomisesta moitittujen muiden yritysten lausuntoihin. Muutoin komissiolle kuuluva todistustaakka SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan vastaisista menettelyistä olisi mahdoton täyttää ja yhteensopimaton EUT-sopimuksessa komissiolle uskotun näiden määräysten moitteetonta soveltamista koskevan valvontatehtävän kanssa (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 97 Lainvastaisen yhteistoimintajärjestelyn tärkeimpien osallistujien vapaaehtoisesti esittämiin lausuntoihin on ymmärrettävää suhtautua jossain määrin epäluuloisesti, koska kyseiset osallistujat saattavat vähätellä sen osuuden merkitystä, joka niillä on kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja suurennella toisten osuutta. Kun otetaan huomioon vuoden 2006 yhteistyötiedonannon mukaiselle menettelylle ominainen logiikka, se, että kyseisen tiedonannon soveltamista pyydetään sakon määrän alentamiseksi, ei kuitenkaan välttämättä kannusta esittämään tutkittavana olevan yhteistoimintajärjestelyn muista osanottajia koskevia vääristelyjä todisteita. Jokainen yritys johtaa komissiota harhaan voisi näet kyseenalaistaa yrityksen yhteistyön vilpittömyyden ja kattavuuden ja näin ollen vaarantaa tämän mahdollisuuden hyötyä täysimääräisesti kyseisestä tiedonannosta (ks. analogisesti tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 98 Erityisesti on katsottava, että se, että henkilö myöntää rikkoneensa kilpailusääntöjä ja myöntää näin ollen sellaisten tosiseikkojen olemassaolon, jotka menevät pidemmälle kuin tosiseikat, joiden olemassaolo voitiin johtaa suoraan kyseisistä asiakirjoista, merkitsee lähtökohtaisesti – päinvastaista osoittavien erityisten olosuhteiden puuttuessa – sitä, että kyseinen henkilö on päättänyt kertoa totuuden. Lausunnon antajan intressien vastaisia lausuntoja on näin ollen lähtökohtaisesti pidettävä erityisen uskottavina todisteina (ks. vastaavasti tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 99 Kyseessä olevien yritysten vuoden 2006 yhteistyötiedonannon soveltamispyyntöjen yhteydessä antamia lausuntoja on kuitenkin arvioitava varovasti eikä niitä yleensä voida pitää erityisen luotettavina todisteina, ellei niiden tukena ole muita todisteita (tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 49 kohta).
- 100 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kartelliin osallistumisesta moititun yrityksen lausuntoa, jonka totuudenmukaisuuden on riitauttanut useampi muu kartelliin osallistumisesta moitittu yritys, ei nimittäin voida pitää riittävänä näyttönä viimeksi mainittujen yritysten kilpailusääntöjen rikkomisesta, jos sen tukena ei ole muita todisteita (ks. tuomio 27.6.2012, Coats Holdings v. komissio, T-439/07, EU:T:2012:320, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 101 Edellä 90–100 kohdassa esitetty oikeuskäytäntö huomioiden on selvitettävä, käyttikö komissio perustellusti riidanalaisessa päätöksessä äänitallenteita koskevia kirjallisia muistiinpanoja riittävän uskottavina todisteina.
- 102 Käsiteltävässä asiassa riidanalaisen päätöksen 31–39 perustelukappaleessa todetaan, että komissio toteutti tarkastuksia asianomaisten yritysten toimitiloissa sekä yksityistiloissa tutkimuksensa suorittamiseksi. Kyseisten tarkastusten aikana komissio löysi muun muassa Heiploegin ja Kok Seafoodin välisten puhelinkeskustelujen äänitallenteita sekä näitä tallenteita koskevia muistiinpanoja, jotka Kok Seafood oli laatinut Heiploegin tietämättä (ks. riidanalaisen päätöksen 262, 266 ja 268 perustelukappale). Kuten edellä 58 kohdassa palautettiin mieleen, kantajat eivät ole asettaneet kyseisen tarkastuksen laillisuutta kyseenalaiseksi.
- 103 Ensimmäisestä väitteestä, jonka mukaan kirjalliset muistiinpanot ovat subjektiivisia tulkintoja, on riittävää palauttaa mieleen, että ainoa merkityksellinen kriteeri vapaasti esitettyjen todisteiden arvioimiseksi on niiden uskottavuus (ks. edellä 42 kohta).
- 104 Käsiteltävässä asiassa on todettava, että komissio myöntää, että kirjalliset muistiinpanot eivät välttämättä ole puhelinkeskustelujen tarkka jäljennös ja että tietyt tallenteet on tuhottu (ks. riidanalaisen päätöksen 315 perustelukappale), minkä se sitä paitsi otti huomioon niitä analysoidessaan samoin kuin sen, että muistiinpanojen laatija lisäsi niihin joskus henkilökohtaisia huomautuksia (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 321, 322, 324 ja 325 perustelukappale).
- 105 Komissio lisäksi analysoi kirjallisia muistiinpanoja äänitallenteiden mukaan, kun nämä olivat käytettävissä, ja hyväksytti tulkintansa kyseisistä muistiinpanoista Kok Seafoodilla (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 138, 182 ja 325 perustelukappale).
- 106 Kantajat moittivat komissiota myös siitä, ettei tämä ottanut huomioon mainintaa ”Klaas Puulin kanssa”, jonka K. niiden mukaan lisäsi riidanalaisen päätöksen 206 perustelukappaleessa mainittuihin kirjallisiin muistiinpanoihin ja joka niiden mukaan muuttaa sanotun merkityksen. Tätä argumenttia ei voida hyväksyä, koska tällaisen maininnan lisääminen ei muuta millään tavoin kyseisten muistiinpanojen todistusarvoa. Kyseisestä lisäyksestä riippumatta asianomaiset muistiinpanot nimittäin osoittavat, että Heiploegin ja Klaas Puulin välillä oli yhteydenpitoa, jonka tarkoituksena oli sopia myyntihintojen korottamisesta, kuten komissio perustellusti totesi riidanalaisen päätöksen 207 ja 208 perustelukappaleessa.
- 107 Kantajat eivät myöskään esitä ensimmäistäkään vakuuttavaa seikkaa, jolla voitaisiin osoittaa, että edellä mainittu lisäys antaa asianomaisille muistiinpanoille muun merkityksen. On myös todettava, että kyseiset muistiinpanot ovat yhdenmukaiset asiakirja-aineiston muiden todisteiden kanssa, joita ovat Klaas Puulin lausunnot ja niitä tukevat asiakirjat (ks. riidanalaisen päätöksen 333 perustelukappale).
- 108 Kantajien ensimmäinen väite on näin ollen hylättävä perusteettomana.
- 109 Toisesta väitteestä, jonka mukaan päivämäärä ja kyseisiin keskusteluihin osallistuneiden henkilöiden luettelo eivät ole tarpeeksi selkeitä, on todettava, että kantajat eivät mainitse mitään konkreettista esimerkkiä tämän väitteen tueksi. Ainoa niiden mainitsema esimerkki on riidanalaisen päätöksen 206 perustelukappaleessa mainitun maininnan ”Klaas Puulin kanssa” lisääminen. Kuten edellä 106 kohdassa jo todettiin, kyseisessä perustelukappaleessa mainittu muistiinpanojen ote vahvistaa sellaisen yhteydenpidon Heiploegin ja Klaas Puulin välillä, jolla pyrittiin niiden myyntihintastrategioiden koordinoimiseen.
- 110 Toisin kuin kantajat väittävät, edellä mainituista muistiinpanoista voidaan joka tapauksessa päätellä niissä mainittuihin keskusteluihin osallistuneiden henkilöiden henkilöllisyys ja ajankohta, jona keskustelut käytiin, kuten muun muassa riidanalaisen päätöksen 96 ja 207 perustelukappaleessa perustellusti todettiin.

- 111 Edellä esitetyn perusteella neljäs väite on hylättävä.
- 112 Kolmannesta väitteestä, joka koskee virhettä komission suorittamassa todistustaakan jakamisessa, on todettava, että oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun komissio tukeutuu todisteisiin, jotka lähtökohtaisesti ovat riittäviä osoittamaan kilpailusääntöjen rikkomisen, ei riitä, että kyseessä oleva yritys vetoaa sellaisen seikan mahdollisuuteen, joka voisi vaikuttaa kyseisten todisteiden todistusvoimaan. Paitsi tapauksissa, joissa kyseessä oleva yritys ei voinut toimittaa tällaista todistetta komission käyttäytymisen vuoksi, kyseisen yrityksen tehtävänä on päinvastoin osoittaa oikeudellisesti riittävällä tavalla yhtäältä sen seikan olemassaolo, johon se vetoaa, ja toisaalta se, että tämä seikka kyseenalaistaa niiden todisteiden todistusvoiman, joihin komissio tukeutuu (ks. tuomio 6.2.2014, AC-Treuhand v. komissio, T-27/10, EU:T:2014:59, 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 113 Komissio kuitenkin tukeutui riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetuilta yrityksiltä suoraan peräisin oleviin kirjallisiin todisteisiin osoittaakseen sen rikkomisen tosiseikat, josta kantajia moititaan.
- 114 Komissio palauttaa näin ollen perustellusti mieleen, että kun se tukeutuu suoriin todisteisiin, asianomaisen yrityksen on paitsi esitettävä uskottava vaihtoehto komission kannalle myös osoitettava, että rikkomisen toteen näyttämiseksi esitetyt todisteet ovat riittämättömiä (ks. vastaavasti tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, 81 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.2.2014, AC-Treuhand v. komissio, T-27/10, EU:T:2014:59, 63 ja 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 115 On kuitenkin todettava, että kantajat kritisoivat vain epämääräisesti todisteita sellaisenaan kyseenalaistamatta komission niistä tekemiä toteamuksia, kuten komissio perustellusti toteaa riidanalaisen päätöksen 334 ja 342 perustelukappaleessa. Ne eivät myöskään ole esittäneet mitään vaihtoehtoista uskottavaa selitystä näille toteamuksille eivätkä osoittaneet, että todisteet eivät riittäneet rikkomisen osoittamiseen.
- 116 Tässä tilanteessa kolmas väite on hylättävä.
- 117 Neljännessä väitteestä, jonka mukaan komission olisi pitänyt tarkistaa keskustelujen sisältö lähettämällä tiedonsaantipyynnöjä kyseisten keskustelujen osallistujille, on todettava komission tavoin, että asianomaisilla yrityksillä – Heiploeg ja Kok Seafood mukaan lukien – oli kaikilla tilaisuus tarkistaa komission tulkinnat ja esittää vaihtoehtoisia tulkintoja.
- 118 Tästä on huomattava, että riidanalaisen päätöksen 37 ja 38 perustelukappaleessa mainitaan, että kaikki riidanalaisen päätöksen adressaatit saivat DVD:n, joka sisälsi komission asiakirja-aineiston asiakirjoja, ja että Heiploeg jopa tutustui muihin asiakirjoihin viimeksi mainitun toimitiloissa. Kaikki väitetiedoksiannon adressaatit esittivät lisäksi kirjallisia huomautuksia ja niitä kuultiin 7.2.2013 pidetyssä kuulemistilaisuudessa.
- 119 Heiploeg sai lisäksi tutustua hallinnollisen menettelyn aikana kyseessä oleviin muistiinpanoihin ja äänitallenteisiin, mikä ilmenee siitä, että Heiploegin neuvonantaja pyysi ja sai jäljennöksen eri äänitallenteista.
- 120 Siitä huolimatta, että osa tallenteista tuhottiin (ks. riidanalaisen päätöksen 315 perustelukappale), kantajat saattoivat ainakin tarkistaa, että kirjalliset muistiinpanot kuvastivat äänitallenteita, eivätkä ne väittäneet missään vaiheessa, että niillä olisi ollut tätä koskevia vaikeuksia. Se, ettei komissio toimittanut tiedonsaantipyynnöjä puhelinkeskustelujen osallistujille, ei missään tapauksessa voi vaikuttaa Kok Seafoodin toimitiloista löytyneiden muistiinpanojen uskottavuuteen.
- 121 Myöskään neljäs väite ei näin ollen voi menestyä.

- 122 Kantajat toteavat viidennestä väitteestä, että jos äänitallenteita ja niitä koskevia muistiinpanoja ei hyväksytä todisteina, Heiploegia vastaan nostettu kanne ei menesty, koska ainoat jäljelle jäävät todisteet ovat Klaas Puulin lausunnot sakoista vapauttamiseksi tai niiden lieventämiseksi.
- 123 Kuten edellä 96 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä palautettiin mieleen, unionin oikeuden missään säännöksessä tai millään yleisellä periaatteella ei kielletä komissiota tukeutumasta yhtä yritystä vastaan kilpailusääntöjen rikkomisesta moitittujen muiden yritysten lausuntoihin. Muussa tapauksessa komissiolle kuuluva todistustaakka SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan vastaisista menettelyistä olisi kestämaton ja ristiriidassa perussopimuksessa komissiolle uskotun näiden määräysten asianmukaista täytäntöönpanoa koskevan valvontatehtävän kanssa.
- 124 Kantajien mukaan yrityksen, jonka väitetään osallistuneen kartelliin, lausuntoa ei voida pitää riittävänä todisteena kantajien osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen, jollei tätä tueta muin todistein.
- 125 Edellä 100 kohdassa mieleen palautetusta oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee, että useiden muiden kartelliin väitetysti osallistuneiden yritysten on kyseenalaistettava kartelliin osallistuneen yrityksen lausunto, jotta lausunnon todistusarvoa voidaan epäillä. Käsiteltävässä asiassa riittää, kun todetaan, että kantajat tyytyvät riitauttamaan Klaas Puulin lausuntojen käyttämisen esittämättä argumentteja, joilla kyseenalaistetaan niihin perustuvien tosiseikkoja koskevien toteamusten paikkansapitävyys. Yksikään kartelliin osallistunut yritys ei myöskään kiistä kyseisten lausuntojen paikkansapitävyyttä (ks. riidanalaisen päätöksen 300–311 perustelukappale).
- 126 Kantajat katsovat lisäksi virheellisesti, että jos äänitallenteita ja niitä koskevia muistiinpanoja ei otettaisi huomioon, yksinomaan Klaas Puulin lausunnot sakoista vapauttamiseksi tai niiden lieventämiseksi olisivat jäljellä todisteina. Tästä on huomattava – kuten edellä 17 ja 66 kohdassa jo todettiin –, että riidanalainen päätös perustuu myös muihin todisteisiin, joiden merkitystä kantajat eivät tämän riita-asian yhteydessä kiistä ja joita ovat muun muassa jäljellä oleva tarkastuksessa kerätty aineisto, Stührkin vastaus väitetiedoksiantoon ja Klaas Puulin lausuntojensa tueksi toimittamat kirjalliset todisteet (ks. riidanalaisen päätöksen 55–224 perustelukappale).
- 127 Kuten edellä 93 kohdassa mieleen palautetusta oikeuskäytännöstä ilmenee ja kuten komissio perustellusti toteaa, seikkoja, joihin komissio päätöksessä vetoaa sen osoittamiseksi, että yritys on rikkonut SEUT 101 artiklan 1 kohtaa, ei ole arvioitava erikseen vaan kokonaisuutena.
- 128 Tässä tilanteessa myöskään viidettä väitettä ei voida hyväksyä.
- 129 Kaikki edellä esitetty huomioiden on katsottava, ettei ole osoitettu, että komissio on rikkonut SEUT 101 artiklaa tai asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa, kun se on käyttänyt käsiteltävässä asiassa asianomaisten puhelinkeskustelujen riidanalaisia tallenteita tai niitä koskevia muistiinpanoja.
- 130 Ensimmäinen ja toinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee sitä, että komissio kieltäytyi virheellisesti ottamasta huomioon suuntaviivojen 35 kohdassa tarkoitettua kantajien maksukyvyttömyyttä

- 131 Tämän kanneperusteen yhteydessä kantajat väittävät, että komissio teki useita tosiseikkoja koskevia ja oikeudellisia virheitä, kun se hylkäsi niiden sakon määrän alentamista koskevan vaatimuksen, joka perustui niiden maksukyvyttömyyteen. Ne vetoavat ensinnäkin siihen, että sakon maksaminen vaarantaisi niiden elinkelpoisuuden, toiseksi siihen, että sakon maksaminen supistaisi merkittävästi yrityksen omaisuuserien arvoa, ja kolmanneksi siihen, että sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet ovat käsiteltävässä asiassa hyvin erityiset.

- 132 Suuntaviivojen 35 kohta, joka koskee vaikutusta, joka yrityksen, jolle on määrätty seuraamuksia SEUT 101 artiklan rikkomisen vuoksi, maksukyvyllä voi olla sille mahdollisesti määrättävän sakon määrän laskentaan, kuuluu seuraavasti:

”Poikkeustilanteissa komissio voi pyynnöstä ottaa huomioon yrityksen maksukyvyttömyyden erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Komissio ei alenna sakkoa tämän seikan perusteella pelkästään epäedullisen tai tappiollisen taloudellisen tilanteen vuoksi. Alennus voidaan myöntää vain sillä perusteella, että esitetään objektiiviset todisteet siitä, että sakon määrääminen näissä suuntaviivoissa vahvistetuin edellytyksin vaarantaisi väistämättä kyseisen yrityksen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät täysin arvottomiksi.”

- 133 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun komissio antaa suuntaviivojen kaltaisia käytäntöjä ja ne julkaisemalla ilmoittaa, että niitä sovelletaan kyseisestä hetkestä lähtien niissä tarkoitettuihin tilanteisiin, se rajoittaa oman harkintavaltansa käyttämistä eikä voi poiketa näistä säännöistä ilman, että sen mahdollisesti katsottaisiin loukanneen yleisiä oikeusperiaatteita, kuten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta tai luottamuksensuojan periaatetta (tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 211 kohta ja tuomio 12.12.2012, Ecka Granulate ja non ferrum Metallpulver v. komissio, T-400/09, ei julkaistu, EU:T:2012:675, 40 kohta).

- 134 Aluksi on todettava, että sakon määrän alentaminen voidaan myöntää suuntaviivojen 35 kohdan perusteella ainoastaan poikkeustilanteissa ja kyseessä kohdassa määriteltyjen edellytysten mukaisesti. Tästä syystä on ensinnäkin osoitettava, että sakon määrääminen ”vaarantaisi väistämättä kyseisen yrityksen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät täysin arvottomiksi”. Toiseksi on näytettävä toteen, että kyseessä ovat ”erityiset sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet”. On lisäksi palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimet ovat jo aiemmin vahvistaneet nämä kaksi edellytystä.

- 135 Ensimmäisestä edellytyksestä on todettu, että lähtökohtaisesti komissio ei kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi määrättävän sakon suuruutta määrittäessään ole velvollinen ottamaan huomioon kyseessä olevan yrityksen epäedullista taloudellista tilannetta, sillä se merkitsisi perusteettoman kilpailuedun antamista yrityksille, jotka ovat vähiten sopeutuneita markkinatilanteeseen (tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 327 kohta ja tuomio 12.12.2012, Ecka Granulate ja non ferrum Metallpulver v. komissio, T-400/09, ei julkaistu, EU:T:2012:675, 94 kohta).

- 136 Tästä syystä asianomaisen yrityksen epäedullisen tai tappiollisen taloudellisen tilanteen toteaminen ei yksinään riitä perusteeksi vaatimukselle, joka koskee sitä, että komissio ottaa huomioon kyseisen yrityksen maksukyvyttömyyden sakon määrän alentamiseksi.

- 137 Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se, että unionin viranomaisen toteuttama toimenpide johtaa tietyn yrityksen konkurssiin tai selvitystilaan, ei sellaisenaan ole unionin oikeuden mukaan kiellettyä. Vaikka tällaisella toimella voidaan vahingoittaa omistajien, osakkeenomistajien tai osakkaiden taloudellisia etuja, tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että myös yrityksen edustamat henkilöstöä sekä aineellisia ja aineettomia tekijöitä koskevat seikat menettäisivät arvonsa (tuomio 29.4.2004, Tokai Carbon ym. v. komissio, T-236/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, EU:T:2004:118, 372 kohta ja tuomio 12.12.2012, Ecka Granulate ja non ferrum Metallpulver v. komissio, T-400/09, ei julkaistu, EU:T:2012:675, 50 kohta).

- 138 Ei voida katsoa, että suuntaviivojen 35 kohdan hyväksyessään komissio olisi asettanut itselleen jonkinlaisen velvoitteen, joka olisi vastoin kyseistä oikeuskäytäntöä. Tästä on osoituksena se, että kyseisessä kohdassa ei viitata yrityksen konkurssiin vaan se koskee tilannetta, joka tapahtuu ”erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa”, joissa sakon määrääminen ”vaarantaisi väistämättä kyseisen yrityksen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät täysin arvottomiksi” (tuomio 12.12.2012, Novácke chemické závody v. komissio, T-352/09, EU:T:2012:673, 188 kohta).

- 139 Tästä seuraa, että pelkästään se, että sakon määrääminen kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi saattaa aiheuttaa asianomaisen yrityksen konkurssin, ei riitä, kun on kyse suuntaviivojen 35 kohdan soveltamisesta. Yrityksen joutuminen selvitystilaan ei nimittäin välttämättä merkitse sitä, että asianomainen yritys häviäisi. Yritys voi jatkaa olemassaoloaan sellaisenaan joko tilanteessa, jossa yhtiö pääomitetään, tai tilanteessa, jossa toinen yksikkö ottaa haltuunsa kaikki sen omaisuuserät. Tämä voi tapahtua joko omaisuuserien ostamisella vapaaehtoisesti tai niiden pakkomyyynnillä siten, että toiminnan harjoittaminen jatkuu (tuomio 12.12.2012, Novácke chemické závody v. komissio, T-352/09, EU:T:2012:673, 189 kohta).
- 140 Suuntaviivojen 35 kohdassa oleva viittaus, joka koskee asianomaisen yrityksen omaisuuserien muuttumista täysin arvottomiksi, on siis ymmärrettävä siten, että se koskee tilannetta, jossa yrityksen hankkiminen tämän tuomion 139 kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa vaikuttaa epätodennäköiseltä tai jopa mahdottomalta. Tällaisessa tilanteessa kyseessä olevan yrityksen omaisuuserät muodostavat tekijät tarjotaan yksitellen myyntiin, ja on todennäköistä, että monet niistä eivät löydä ostajaa tai ne myydään parhaassa tapauksessa vain huomattavasti alennettuun hintaan (tuomio 12.12.2012, Ecka Granulate ja non ferrum Metallpulver v. komissio, T-400/09, ei julkaistu, EU:T:2012:675, 98 kohta).
- 141 Siltä osin kuin on kyse jälkimmäisestä edellytyksestä eli erityisistä sosiaalisista ja taloudellisista olosuhteista, oikeuskäytännön mukaan tällaisella edellytyksellä viitataan seurauksiin, joita sakon maksamisella voisi olla etenkin työttömyyden kasvun tai kyseisen yrityksen ala- ja yläpuolella tuotantoketjussa olevien talouden alojen heikentymisen kannalta (tuomio 29.6.2006, SGL Carbon v. komissio, C-308/04, EU:C:2006:433, 106 kohta ja tuomio 12.12.2012, Ecka Granulate ja non ferrum Metallpulver v. komissio, T-400/09, ei julkaistu, EU:T:2012:675, 99 kohta).
- 142 Jos siis edellä esitetyt kumulatiiviset edellytykset täyttyvät, sellaisen sakon määräämistä, joka voisi aiheuttaa asianomaisen yrityksen häviämisen, olisi pidettävä suuntaviivojen 35 kohdassa asetetun tavoitteen vastaisena. Kyseisen kohdan soveltaminen asianomaisiin yrityksiin ilmentää siten tavallaan konkreettisesti suhteellisuusperiaatetta siltä osin kuin on kyse kilpailuoikeuden rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista (ks. vastaavasti tuomio 12.12.2012, Ecka Granulate ja non ferrum Metallpulver v. komissio, T-400/09, ei julkaistu, EU:T:2012:675, 100 kohta).
- 143 Kuten komissio perustellusti useaan kertaan huomautti unionin yleisen tuomioistuimen käsittelyissä, on niin, että koska suuntaviivojen 35 kohdan soveltaminen on viimeinen kilpailusääntöjen rikkomisesta yrityksille määrättävien sakkojen suuruutta määrittäessä huomioon otettava seikka, niiden yritysten, joille määrätään seuraamuksia, maksukyvyn arviointi kuuluu SEUT 261 artiklassa ja asetuksen N:o 1/2003 31 artiklassa tarkoitetun täyden harkintavallan piiriin.
- 144 Tämän harkintavallan ulottuvuudesta on muistutettava, että se on tehokkaan oikeussuojan periaatteen, joka on unionin oikeuden yleinen periaate, joka ilmaistaan nykyisin perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja joka unionin oikeudessa vastaa Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklaa, täytäntöönpanokeino (ks. vastaavasti tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 51 kohta; tuomio 6.11.2012, Otis ym., C-199/11, EU:C:2012:684, 47 kohta ja tuomio 18.7.2013, Schindler Holding ym. v. komissio, C-501/11 P, EU:C:2013:522, 36 kohta).
- 145 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan noudattaminen ei nimittäin ole esteenä sille, että luonteeltaan hallinnollisessa menettelyssä ”rangaistuksen” määrää aluksi hallintoviranomainen. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että jollei hallintoviranomaisen päätös itsessään täytä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrättyjä edellytyksiä, päätös voidaan myöhemmin saattaa tutkittavaksi tuomiovaltaa käyttävässä elimessä, jolla on täysi harkintavalta. Tällaisen elimen ominaisuuksiin kuuluu toimivalta muuttaa alemmanasteisen elimen tekemää päätöstä miltä tahansa osin sekä tosiseikkojen että oikeudellisten seikkojen osalta. Tällaisella

elimellä on erityisesti oltava toimivalta tutkia kaikki sen käsiteltäväksi saatetussa oikeusriidassa merkitykselliset tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat kysymykset (tuomio 18.7.2013, Schindler Holding ym. v. komissio, C-501/11 P, EU:C:2013:522, 35 kohta).

- 146 Myöskään sillä, että riidanalaista päätöstä ei ole tutkittu viran puolesta kaikilta osin, ei loukata tehokkaan oikeussuojan periaatetta. Unionin yleisen tuomioistuimen, jonka on kyllä vastattava kaikkiin esitettyihin kanneperusteisiin ja harjoitettava valvontaa niin oikeuskysymysten kuin tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta, ei tätä periaatetta noudattaakseen ole välttämätöntä tutkia viran puolesta asiakirja-aineistoa uudelleen (tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 66 kohta).
- 147 Lukuun ottamatta oikeusjärjestyksen perusteisiin pohjautuvia perusteita, jotka niiden on tutkittava ja tarvittaessa otettava esille viran puolesta, unionin tuomioistuimen on harjoitettava laillisuusvalvontaa niiden seikkojen perusteella, jotka kantaja on esittänyt kanneperusteiden tueksi, eivätkä ne voi tukeutua komission harkintavaltaan, kun on kyse näiden seikkojen arvioinnista, perusteena sille, etteivät tuomioistuimet harjoita oikeudellisia seikkoja ja tosiseikkoja koskevaa perinpohjaista laillisuusvalvontaa (ks. vastaavasti tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 62 kohta).
- 148 Lopuksi on todettava, että täyttä harkintavaltaa käyttäessään unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti – ja jollei asianosaisten esittämien seikkojen tarkastelusta muuta johdu – otettava huomioon ratkaisun antamispäivänä vallitseva oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne katsoessaan, että niiden on perusteltua käyttää päätösten muuttamista koskevaa toimivaltaansa (ks. vastaavasti tuomio 6.3.1974, Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio, 6/73 ja 7/73, EU:C:1974:18, 51 ja 52 kohta; tuomio 14.7.1995, CB v. komissio, T-275/94, EU:T:1995:141, 61 kohta ja tuomio 5.10.2011, Romana Tabacchi v. komissio, T-11/06, EU:T:2011:560, 282–285 kohta).
- 149 Riidanalaisessa päätöksessä olevaa päättelyä on arvioitava edellä mainittu oikeuskäytäntö, asianosaisten unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämät argumentit ja näiden suullisen käsittelyn jälkeen esittämät tiedot huomioiden.
- 150 Käsiteltävässä asiassa komissio hylkäsi riidanalaisen päätöksen 562–566 perustelukappaleessa kantajien vaatimuksen sakon määrän alentamisesta niiden maksukyvyttömyyden vuoksi ja totesi lähinnä, että sakon määrän alentaminen ei ensinnäkään pienentäisi konkurssin riskiä, ja toiseksi, että kantajat eivät olleet osoittaneet, että mahdollisen konkurssin jälkeen niiden omaisuuseriä ei enää käytettäisi teollisuudenalalla ja että näin ollen niiden omaisuuserien arvon aleneminen olisi huomattava. Komission mukaan oli todennäköistä, että Heiploeg tai ainakin tietyt Heiploeg-konserniin kuuluvista yhtiöistä ostettaisiin ja ne jatkaisivat toimintaa ”as a going concern”. Se katsoi, että vaikka Heiploegin yksittäiset omaisuuserät myytäisiin, ne myytäisiin joka tapauksessa kilpailevalle yritykselle tai alan uudelle tulokkaalle ja että niitä käytettäisiin edelleen teollisuudenalalla.
- 151 Kantajat kiistävät ensinnäkin komission perustelut, joiden mukaan niiden taloudellinen tilanne oli jo niin huono, että konkurssi oli mahdollinen jopa ilman sakkoa. Kantajat vetoavat tilintarkastustoimiston laatiman ja 24.10.2012 päivätyn asiantuntijakertomuksen (jäljempänä kertomus P) päivitettyyn versioon, joka oli toimitettu komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana.
- 152 Tästä on todettava, että kertomuksesta P ilmenee, että kantajat olivat jo ennen komission sakon määräämistä erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, joka oli saattanut ne konkurssin partaalle.
- 153 Kertomuksessa P todetaan, että kesäkuussa 2012 tapahtunut rahoitusrakenteen uudistaminen oli – tietyin edellytyksin – hädin tuskin tuottanut kantajille riittävästi rahoitusta juoksevien asioiden hoitamiseksi.

- 154 Samassa asiakirjassa todetaan myös, että velan ja liikevoiton välinen suhde ennen korkoja, veroja, poistoja ja kuoletuksia, jolla mitataan yrityksen kykyä maksaa velkansa takaisin, oli erityisen korkea (16,2 vuonna 2011) ja että tämä liikevoitto ennen korkoja, veroja, poistoja ja kuoletuksia tilivuoden 2012–2013 kuudelta ensimmäiseltä kuukaudelta oli huomattavasti alle ennusteiden (0,7 miljoonaa euroa 3,9 miljoonan euron sijaan).
- 155 Tässä tilanteessa on todettava, että toisin kuin kantajat väittävät, kertomus P ei osoita, että kantajat olisivat välttäneet konkurssin, jos niille ei olisi määrätty sakkoa.
- 156 Kuten kantajat väittävät, on toki totta, että sakon määrääminen lisäsi konkurssin riskiä. Kuten edellä 137 kohdassa palautettiin mieliin, on kuitenkin yhtäältä todettava, että se, että unionin viranomaisen toteuttama toimenpide johtaa tietyn yrityksen konkurssiin tai selvitystilaan, ei sellaisenaan ole unionin oikeuden mukaan kiellettyä.
- 157 Suuntaviivojen 35 kohdan soveltamiseksi ei toisaalta riitä, että osoitetaan, että asianomainen yritys julistetaan konkurssiin, jos sakko määrätään. Saman kohdan sanamuodon mukaan on oltava olemassa ”objektiivisia todisteita siitä, että sakon määrääminen – – vaarantaisi väistämättä kyseisen yrityksen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät täysin arvottomiksi”, mistä ei väistämättä ole kyse tilanteessa, jossa asianomaisen yrityksen toiminnasta vastaavat yhtiöt menevät konkurssiin (ks. edellä 138 kohta).
- 158 Tästä seuraa, että komissio katsoi perustellusti, että sakon määrän alentaminen ei vähentäisi konkurssiriskiä.
- 159 Kantajien argumentista, jonka mukaan sakon maksaminen supistaisi merkittävästi yrityksen omaisuuserien arvoa, on todettava toiseksi, ettei myöskään se ole peruste sille, että otetaan huomioon kantajien maksukyky niille määrätyn sakon määrän alentamiseksi.
- 160 Tästä on todettava, että Heiploegin kirjanpitoarvo, joka oli 178 miljoonaa euroa kertomus P:n mukaan, oli laskettu 31.3.2012 eli lähes kaksi vuotta ennen yrityksen konkurssia, joka tapahtui tammikuun 2014 lopussa. Heiploegin taloudelliset ongelmat huomioiden ei näin ollen voida sulkea pois sitä, että sen kirjanpitoarvo olisi ollut alhaisempi vuoden 2014 alussa eli sen konkurssihetkellä.
- 161 Kuten kantajat väittävät, on toki totta, että kertomuksessa P katsottiin, että yrityksen omaisuuserien arvo laskisi 50 prosenttia konkurssissa ja että kantajien suullisen käsittelyn jälkeen toimittamista tiedoista ilmenee, että Heiploegin eri omaisuuserien myynnin kokonaistuotto sen konkurssin jälkeen oli alle 70 miljoonaa euroa.
- 162 On kuitenkin todettava, että sekä konkurssipesän pesähoitajien kertomus että kantajien suullisen käsittelyn jälkeen toimittamat tiedot osoittavat, että ostajat, jotka jatkoivat yrityksen toimintaa hietakatkarapujen käsittelyn ja kaupan alalla, ostivat suurimman osan asianomaisista omaisuuseristä, joihin kuului muun muassa Zoutkampin (Alankomaat) käsittelypaikka.
- 163 Heiploegin selvitystila ei näin ollen merkinnyt sen häviämistä. Se päinvastoin pysyi sellaisenaan hengissä ja sen toimintaa jatkoivat muut yksiköt.
- 164 Toisin kuin kantajat väittävät asianomaisen yritykset omaisuuserät eivät tässä tilanteessa muuttuneet täysin arvottomiksi sakon määräämisen vuoksi suuntaviivojen 35 kohdassa tarkoitetulla tavalla.
- 165 Kantajien argumenteista, joiden mukaan ne sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet, joissa ne toimivat, olivat erityiset, on todettava, että riidanalaisessa päätöksessä ei ole tätä koskevaa analyysiä.

- 166 Koska komissio katsoi perustellusti – kuten edellä 150–164 kohdassa todettiin –, että ensimmäinen kumulatiivinen edellytys sakon määrän alentamiseksi maksukyvyttömyyden vuoksi ei täytynyt, se ei kuitenkaan tehnyt virhettä katsoessaan, ettei toisen edellytyksen analysoiminen ollut tarpeen.
- 167 Vaikka on toki totta, että kertomuksessa P todetaan, että Heiploegin konkurssi merkitsisi työpaikkojen menetyksiä ja siis työttömyyden kasvua koko Groningenin (Alankomaat) maakunnassa, on kuitenkin joka tapauksessa niin, että todellisuudessa konkurssipesän pesänhoitajien kertomuksessa todettiin, että se, että toinen yksikkö jatkoi Heiploegin toimintaa, mikä merkitsi yrityksen koti- ja käsittelypaikan säilymistä Zoutkampissa, mahdollisti sen, että suuri osa työpaikoista pysyi alueella ja että noin 200 katkaravunpyytäjää saattoi säilyttää markkina-alueensa.
- 168 Kaiken edellä esitetyn perusteella on katsottava, että kantajat eivät ole osoittaneet, että edellytykset sille, että niille myönnettäisiin alennus sakon määrästä niiden väitetyn suuntaviivojen 35 kohdassa tarkoitetun maksukyvyttömyyden vuoksi, täytyisivät. Kolmas kanneperuste on näin ollen hylättävä.
- 169 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että koska yksikään kantajien kumoamis- ja muuttamisvaatimuksensa tueksi esittämistä kanneperusteista ei ole perusteltu, kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 170 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut komission vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Goldfish BV, Heiploeg BV, Heiploeg Beheer BV ja Heiploeg Holding BV velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Berardis

Czúcz

Popescu

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä syyskuuta 2016.

Allekirjoitukset

Sisällysluettelo

Asian tausta	2
Riidanalainen päätös	3
Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset	5
Oikeudellinen arviointi	6
Ensimmäinen ja toinen kanneperuste, jotka koskevat SEUT 101 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan rikkomista, mihin syyllistytettiin, koska komissio käytti salaa nauhoitettuja äänitallenteita ja kyseisiä tallenteita koskevia muistiinpanoja	7
Puhelinkeskustelujen salaisten äänitallenteiden ja niitä koskevien muistiinpanojen käytön laillisuus SEUT 101 artiklan rikkomisen osoittamiseksi	7
Puhelinkeskusteluja koskevien muistiinpanojen uskottavuus ja se, noudattiko komissio tämän osalta todistustaakkaa	13
Kolmas kanneperuste, joka koskee sitä, että komissio kieltäytyi virheellisesti ottamasta huomioon suuntaviivojen 35 kohdassa tarkoitettua kantajien maksukyvyttömyyttä	17
Oikeudenkäyntikulut	22